

VERGETEN OOSTENDSE SCHILDERS. IV. DE SCHILDERS VAN SCHEEPSPORTRETTEN IN ACHTERGLAS-
TECHNIEK (tweede deel).

In ons overzicht is het na WIEDEN, MESEURE & P.N. nu de beurt aan Petrus Cornelius WEYTS, die we gerust de belangrijkste Vlaamse églomiséschilder mogen noemen. Voor wat volgt baseerden we ons terug op :

J. VAN BEYLEN, Vlaamse maritieme achterglasschilderijen, in :
Mededelingen. Marine Academie van België, XI, 1958-1959, p. 185-258
(en supplement in XII, 1960) ;

H.J. HANSEN, De glorie van het schip, Amsterdam-Brussel (Elsevier), 1967.

Petrus WEYTS werd op 4 januari 1799 te Gistel geboren. Hij huwde in 1824 te Oostende. Zijn huwelijksakte vermeldde hem als 'schilder'. Was hij toen al scheepsportrettist van beroep ? Of was hij een gewoon huisschilder die in zijn vrije uren églomisés maakte ? Ziedaar twee vragen die wellicht nooit een antwoord zullen krijgen. Op 22 februari 1828 wordt hem te Oostende een zoon Carolus Ludovicus geboren.

P.C. WEYTS's oudst gekende schilderij is een "Haven van Oostende" uit 1824 (afb. in VAN BEYLEN, p. 197). Het werk is duidelijk geïnspireerd op W. WIEDEN, alhoewel WEYTS er in details van afwijkt. De Franse Korvet bij WIEDEN, die de haven binnenvaart, is vervangen door het koopvaardijfregat "Flora de Gand" dat onder Nederlandse vlag de haven uitvaart. Op de dijk is de semafoor verdwenen.

Een tweede werk, niet getekend noch gedateerd, maar zéker van vóór 1830, heet "Vue du port d'Ostende". Ook dat staat nog sterk onder WIEDEN's invloed. Een ander schilderij, het Engelse stoomraderschip "TALBOT" voorstellend, is eveneens uit de vroege Oostendse jaren van WEYTS.

Daarnaast vond VAN BEYLEN in WEYTS' oeuvre ook tal van F. MESEURE-invloeden, namelijk enkele navolgingen van zijn glas uit 1808 (cf. De Plate 78/111). Hij vermeldt een exemplaar in spiegelbeeld waarbij "Mont Blanc" zonder spellingsfouten is geschilderd.

In 1831 schilderde de kunstenaar meerdere getekende en gedateerde exemplaren van "LE FORT ST. MARIE PRES CADIX". Ze hebben het eerder genoemde schilderij van F. MESEURE als prototype, terwijl de schepen overgenomen zijn uit WIEDEN's "The Great Admiral Nelson". Uit dit alles blijkt hoezeer WEYTS met het werk van WIEDEN en MESEURE vertrouwd was. Nog steeds in 1831 leverde WEYTS een heel bijzonder werkstuk : een diptiek, een voorval uit de 18e eeuw weergevend (foto 231 d in HANSEN). Het achterglasschilderij is heel duidelijk naar specifieke aanwijzingen van de opdrachtgever uitgevoerd. De linkerhelft toont een schipbreuktafereel met volgende legende :

"ZEILENDE OP 22 GR. 22 MIN. Z. BREEDTE EN 34 GR. 48 MIN. LENGTE DOOR EEN HEEVIGE ORCAEN
OVERVALLEN IN DE MAEND MAERTE 1787".

rechts het dan toch niet vergane schip :

"ZEILENDE MET OPGEREGTE WAERLOOZE RONDHOUTEN, NA ... MAURITIUS IN DE MAEND MAERTE 1787".
Dat is ongeveer alles wat de schrijvers over P.C. WEYTS' Oostendse periode gekend is.

Anno 1838 verhuisde hij met zijn gezin en broer naar Antwerpen. Waarom ? In HANSEN lezen we op p. 205 volgende suggestie :

"... Oostende was echter maar een kleine havenstad met een beperkt scheepvaartverkeer. Uiteraard kon ook de klantenkring van Weyts niet zo heel groot zijn. Na de Belgische Revolutie van 1830 steeg de scheepvaartbedrijvigheid op een merkwaardige wijze te Antwerpen en dat moet Weyts niet ontgaan zijn. Ongetwijfeld waren in deze grote haven meer mogelijkheden aanwezig voor een beroepsschilder die zich uitsluitend in maritieme onderwerpen gespecialiseerd had".

Te Antwerpen werd P.C. WEYTS op 24 april 1840 een tweede zoon geboren : Ignatius Jan WEYTS (+ Antwerpen 10 mei 1880).

De Antwerpse productie van de WEYTSSEN laten we hier buiten beschouwing. Alhoewel interessant, past het niet in de optiek van onze artikelenreeks en alles vermelden - er is enorm veel- zou ons werkelijk te ver voeren. Wat dus Antwerpen betreft, verwijzen wij de geïnteresseerden naar de bibliografie. Te Antwerpen waren alle WEYTSSEN bedrijvig in het vak : zowel Petrus WEYTS, zijn zonen Carolus en Ignatius alsook zijn broer Ignatius Jozef Johannes (Oostende 17 mei 1814 - Antwerpen 19 maart 1867):

Petrus WEYTS overleed in zijn huis, Paardenmarkt 71 op 29 maart 1855 na een welgevulde loopbaan, zoals blijkt uit zijn oeuvre-catalogus op 't einde van VAN BEYLEN's studie.

Een volgende figuur is die van E. DEVRIESE, scheepsportrettist wiens activiteiten duidelijk te Oostende te situeren vallen, alhoewel zijn naam niet in de bevolkingsregisters zou voorkomen.

VAN BEYLEN signaleerde één enkel werk van deze meester (pag. 208, foto XX). Het achterglasschilderij stelt de botsing voor tussen twee Oostendse visserssloepen, nl. de O. 63 "Jeune Léonard" van Schipper Leonardus DEMEY en de O.60 "Frederic II" van schipper Michel HEINDERSON. Het glas heeft als legende :

"VOORGEVALLEN AEN LEONARDUS DEMEY DEN 23 JANUARY 1852 DOOR FREDERICK DEN TWEEDEN./ MACHIEL HINDERSON".

Het schilderij steekt in de verzameling A. BERQUEMAN te Brussel.

Daarmee eindigen VAN BEYLEN en HANSEN hun relaas wat Oostende betreft : "Verdere bewijzen voor de activiteit van Oostendse achterglasschilders zijn er voorlopig niet. Het lijkt erop dat omstreeks 1870 deze kunstuiting in die stad uitgestorven was". (HANSEN p. 206).

Als aanvulling nu, de voorlopige -schaarse- resultaten van onze eigen onderzoekingen.

P.C. WEYTS : het M.S.K. van Oostende bezit van hem een "VUE DU PONT D'OSTENDE 1835". Links zien we de staketsels, de dijk met de vuurtoren, de wallen met huizen achter, een windmolen, de "pilotage" met kanonnen en een vlaggemast. Rechts het zeilschip "Le César" dat onder volle zeilen de haven uitvaart. Het glas meet 48 X 69cm en is getekend onder rechts P. WEYTS.

Een tweede WEYTS in bezit van het Oostendse M.S.K. stelt de "Jan Van Eyck" voor die de Oostendse haven uitvaart.

E. DE VRIESE : van hem vonden we in de verzamelingen van onze Heemkring het achterglasportret van de visserssloep O.119 "Emma". De O.119 is geportretteerd langs stuurboord, met gehesen knuiver, stagzeil, grootzeil en topzeil voor de haven van Oostende. De sloep vaart -uiteraard- onder de Belgische driekleur. Rechts is het havenhoofd te zien. Het glas is getekend en gedateerd onderaan links : DE VRIESE 1874 en heeft volgende tekst als legende : "SLOEP EMMA N° 119 STUURMAN C. ASAERT OOSTENDE".

Nog van E. DEVRIESE, en door G. VANHESTE aan de Heemkring De Plate geschonken, is een klein rond, nu eens niet-maritiem achterglas : "AANDENKEN AAN EEN OVERLEDEN VADER".

Het stelt een kerkhofje voor in een berglandschap bij blauwe hemel. Onder een treurwilg is een graf waarbij een weduwe in zwart knielt met haar twee kindjes. Het is getekend onderaan rechts E. DEVRIESE 1872 en heeft het onderschrift "REGRETS". Dit aandenken is een waar pareltje van funeraire volkskunst.

We kwamen ook nog een andere scheepsportrettist-achterglas op het spoor : ene E. VANHESTE. Ook zijn producten zijn duidelijk Oostends. Het M.S.K. te Oostende bezit van hem het scheepsportret van de O.27 "Belle Poule" (Inv. nr 517) ; geëxposeerd in het Heemkundig Museum. De O.27 is geportretteerd langs stuurboord, met gehesen knuiver, stagzeil, topzeil en grootzeil en voert de Belgische vlag. Op zee zijn nog andere sloepen te zien. Het glas is getekend en gedateerd onder links : E. VANHESTE 1868 en heeft volgende legende : "SLOEPE BELLE POULE. SURMAN. J. VERREMAN".

Tenslotte vermelden we het merkwaardige merkmodel voor een achterglasschilderij dat de "AMPHITRITE" voorstelt.

Het is van de hand van E. VAN WYNENDAELE en is eveneens te zien in het Heemkundig Museum "De Plate".

De inventarisering van de Belgische maritieme achterglasschilderijen is nog maar goed begonnen. Daarom een oproep aan alle personen die werken van de hoger vermelde meesters in bezit hebben om dit kenbaar te maken. We denken hier vooral aan de oude Oostendse schippers- en redersfamilies. Misschien hebben die nog wel wat, misschien zelfs op zolder ? Daarom ons adres : Norbert HOSTYN, Witte Nonnenstraat, 38, 8400 OOSTENDE (tel. 70.14.86).

H. Hostyn.

BOEKEN.

BRUGGE-ZEEHAVEN.

Urbain Naert uit Eernegem publiceerde een interessante biografie over "Baron August de Maere d'Aertrycke, vader van Brugge-Zeehaven".

Al wie geïnteresseerd is over de oorsprong van Zeebrugge, zal dit werk van deze strijder die zijn levenswerk niet voltooid zag (hij stierf in 1900) willen bezitten.

Te bestellen bij de auteur U. Naert, Emiel Coolslaan 4, 8250 Eernegem, mits storting van 320 F. op rek. nr 280-0533912-61.

WINGENE.

De auteur Michaël Deneweth, die zich zelf de titel van volkshumorist toeëigend heeft, heeft een enig mooi boek "Mijn dorp is Breugheldorp" laten verschijnen. Het is "een uitgebreid repertorium humor en folklore, heemkundig voor Wingene verwerkt". Het is rijkelijk geïllustreerd en omvat 640 blz. boeiende tekst.

Te bestellen bij M. Deneweth, Mandeldreef, 57, 8800 Roeselare mits storting van 450 F. op rek. nr 000-0456904-34.

SEIZOENARBEIDERS.

Verschenen juist vóór de zomer : "Getuigenissen omtrent landbouwseizoenarbeid in Frankrijk samengesteld en -gelezen door Rogier Crevits als hulde aan alle seizoenarbeiders van Bovekerke - De Mokker - Koekelare - Zande".

Gepolicieerde uitgave. Prijs 150 F.

BALLET.

Bij de Standaard Uitgeverij verscheen een "ABC van het Ballet" door Rina Barbier. Wie zich met de balletterminologie, zoals "battement", "dégagé" "léotard", "passe-pied", enz. wil vertrouwen kan zeker dit geïllustreerd boek gebruiken.

Prijs : 385 F.